

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

Politika a nástroje ochrany životního prostředí (ENV05)

Ing. Kateřina Šebková, Ph.D.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace tohoto předmětu je spolufinancována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Přednáška č.1

- úvod
- cíle předmětu
- terminologie, hráči
- historické souvislosti - vývoj
- aktuální jednací kalendář v oblasti chemických látek a odpadů
- jak se vyjednává?

Cíle předmětu

- pochopení mezinárodní regulace chemických látek - globální úroveň, EU úroveň, národní úroveň
- znalost terminologie týkající se kurzu v české i v odpovídající v anglické variantě
- lepší informovanost o mezinárodních aktivitách Centra pro výzkum toxických látek v prostředí
- respektování ostatních struktur a znalostí

Studijní podklady

- tyto přednášky
- materiál MŽP: kartičky
- Rok chemie: články Zpravodaj MŽP (2011)
- dokumenty UNEP/OSN/WHO/OECD
- vybrané zprávy RECETOX týkající se dané problematiky
- internet
- vlastní uvažování

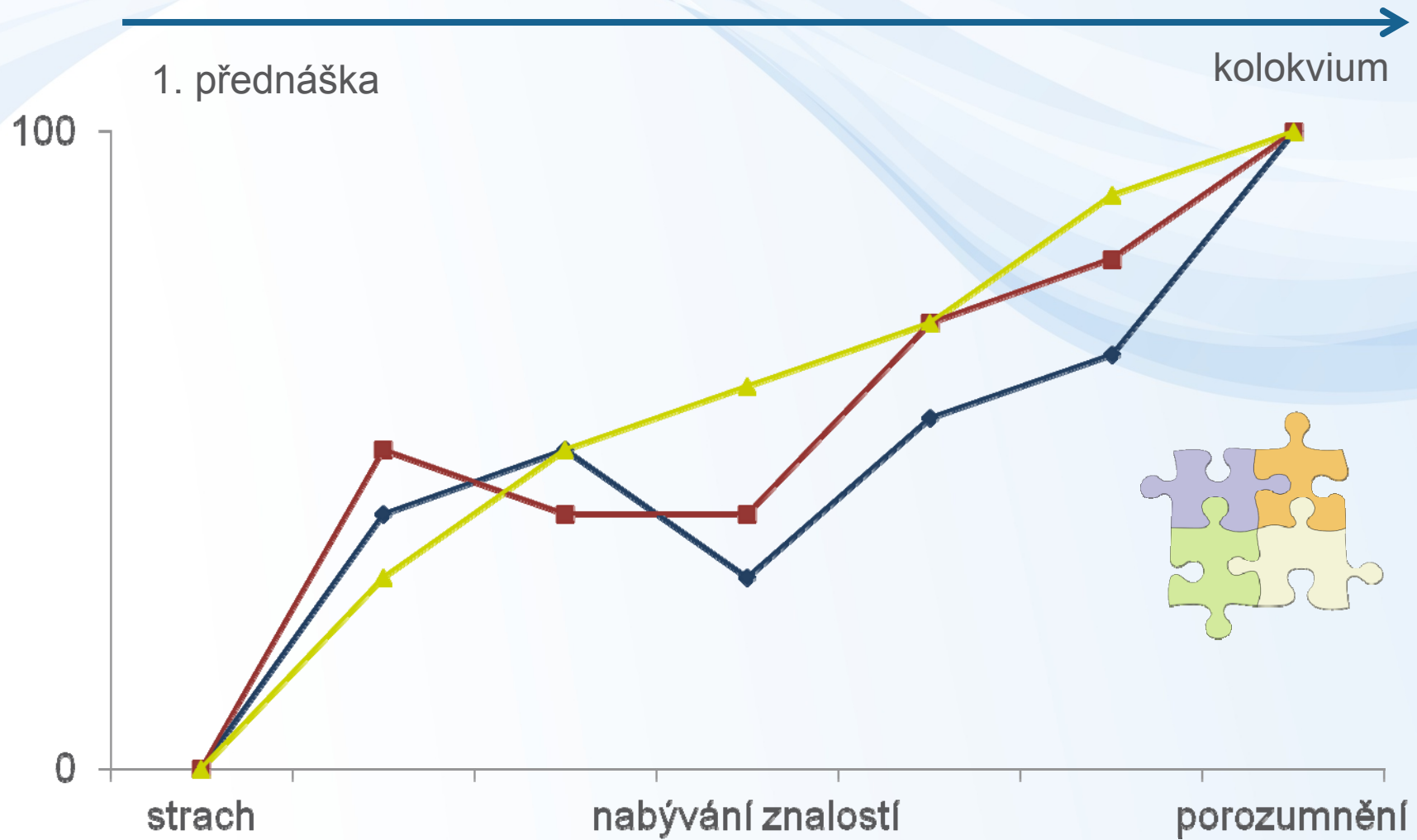

Něco o hodnocení

- účast na kurzu
- zpracování vlastního projektu/seminární práce - témata budou k dispozici po 5. přednášce
- prezentace vlastní práce a aktivní účast na kolokviu

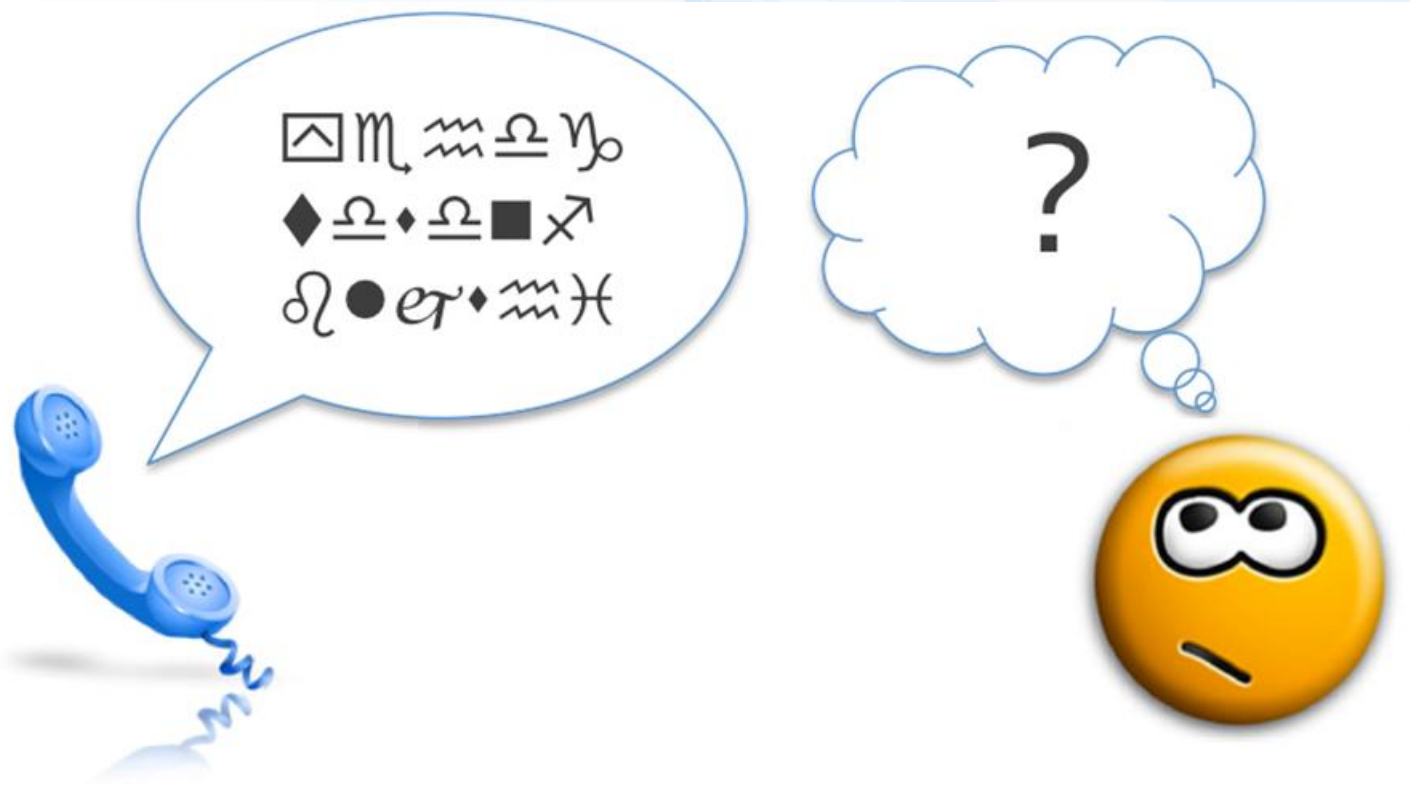

Křivka znalostí

Terminologie

Terminologie nástrojová

- Právní rámec
- Právní nástroj
- Nařízení
- Směrnice
- Zákon
- Vyhláška, rozhodnutí, doporučení
- Strategický plán, bílá kniha, zelená kniha, politika
- Nařízení vlády
- Metodický pokyn
- Výbor
- Komise
- Vědecký panel
- Pracovní skupina

Terminologie věcná

- Nakládání s chemickými látkami
- Správná laboratorní praxe
- Globální harmonizovaný systém
- REACH (nařízení o REACH)
- Chemická bezpečnost
- Synergie
- Finanční mechanismus

Terminologie speciální

Týká se daného nástroje

- Globální monitorovací plán (GMP)
- Vyhodnocování účinnosti úmluvy
- Regionální centra
- Národní implementační plán
- Podávání zpráv (reporting)

Hráči

- OSN, UNEP, UN CSD, WHO, OECD, EK, EU, Rada EU, pracovní skupiny, výbory (POPRC, CRC, STAP) IOMC, EHK OSN, GEF, MLF, SAICM

přesahy, kam až politika k chemickým látkám sahá

Nástroje ochrany životního prostředí

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

Typy nástrojů a úrovně

Známe nástroje různých **typů**

- Právní – zákony, vyhlášky, EU legislativa – nařízení, směrnice, rozhodnutí a doporučení
- Ekonomické – daňová zvýhodnění/poplatky
- „Dobrovolné“ - normy, standardy, dohody a partnerství

úrovní (národní, region, svět)

Globální nástroje – většinou úmluvy, či protokoly (právně závazné), pokyny a návody (dobrovolné, doporučené)

Existující globální nástroje k chemickým látkám vznikly jako přímá reakce na akutní problémy, které muselo lidstvo řešit...

Proč regulujeme chemické látky ?

Trpké zkušenosti lidstva: otravy, epidemie, katastrofy, přírodní nerovnováha a reakce na prudký průmyslový rozvoj po II. světové válce (50 -70. léta 20. století):

- v současnosti 50 milionů známých látek, 150 000 se průmyslově vyrábí + každým rokem několik tisíc přibývá.
- mnoho z těchto látek má jednu nebo více nebezpečných vlastností, které se mohou obrátit proti lidskému zdraví nebo životnímu prostředí.
- ⇒ studujeme kombinace látek, znečištění životního prostředí ⇒ potenciální/prokázaný vliv na zdraví/životní prostředí = impulz pro opatření na národní/regionální/globální úrovni

Proč potřebujeme globální nástroje?

- **Chemické látky neznají hranice a často končí na našem stole: „jídelní pyramida“**
- **Národní opatření často nedostatečně účinná:**
  - národní opatření reguluje často vývoj, výrobu a použití chemických látek a zamezení kontaminace životního prostředí v daném státě ale
  - přeshraniční přenos v životním prostředí a přenos ve výrobcích, odpadech, druhotných surovinách

Chemická bezpečnost

stav, kdy je zajištěna co nejvyšší míra odstranění nebo omezení nepříznivých dopadů chemických látek na lidské zdraví a životní prostředí (během jejich celého životního cyklu) v dané zemi

zároveň existují systémy, které těmto negativním dopadům předcházejí a systémy okamžité reakce

Historický vývoj globálních opatření k ochraně životního prostředí

Historický exkurz

historie je nezbytná k pochopení tvorby a různorodosti
mezinárodního systému v oblasti chemických látek

Kroky ke globální chemické bezpečnosti

- **1970s** – znečištění ŽP
- **od 80. let 20.století** – Mezinárodní program chemické bezpečnosti (vědecká spolupráce, bezpečné používání chemických látek a posílení národních kapacit)

Světová zdravotnická organizace (WHO), Mezinárodní organizace práce (ILO) a Program OSN pro životní prostředí (UNEP) , Mezivládní fórum pro chemickou bezpečnost (IFCS)

Dílčí úspěchy, avšak nedostatek politické a finanční podpory...

- **Komise OSN pro udržitelný rozvoj (UN CSD)**

1992 Rio de Janeiro, 2002 Johannesburg, v přípravě „Rio+20“
na 2012

Cíle milénia (Millenium Development Goals) – Udržitelný
rozvoj – odstranění chudoby a využívání přírodních zdrojů

Implementační plán Světového summitu o udržitelném rozvoji
(JPOI), odstavec 23

**Cíl: do roku 2020 vyrábět a používat chemické látky
způsobem, který by minimalizoval negativní vlivy na
lidské zdraví a životní prostředí.**

Udržitelný rozvoj

Agenda 21 – programový dokument - vychází z JPOI
kapitola 19 nakládání s chemickými látkami

5 hlavních oblastí činnosti

- Snižování rizik
- Zvyšování znalostí a informace
- Řízení / institucionální opatření,
- Budování kapacit a technická spolupráce,
- Nezákonné mezinárodní obchodování

Strategický přístup k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami (SAICM – 2006)

Implementační nástroj pro Agendu 21 – rámcový globální nástroj, ale právně nezávazný

5 oblastí

- Snižování rizik
- Zvyšování znalostí a informace
- Řízení / institucionální opatření
- Budování kapacit a technická spolupráce
- Nezákonné mezinárodní obchodování
- Využívá i aktuální poznatky a principy v oblasti nakládání s chemickými látkami – GHS, CLP, REACH, Podporuje implementaci mezinárodních nástrojů – MEAs

Co jsou MEAs

Globální nástroje (tzv. MEAs) k chemickým látkám a odpadům (zkr. názvy)

Vídeňská úmluva + Montrealský protokol

Basilejská úmluva

Rotterdamská úmluva

Stockholmská úmluva

+ vyjednává se nová **globální úmluva ke rtuti**

Úmluvy Evropské hospodářské komise OSN

Helsinská úmluva

CLRTAP (8 protokolů)

Kyjevský protokol (PRTR).... a mnoho dalších

Jak dosáhnout významného vylepšení nakládání s chemickými látkami?

Zavést jednotná pravidla celosvětově.

Snížit množství nástrojů, které problematiku řeší.

... prozatím nedostatek politické podpory na světové úrovni

Co se nyní děje na globální úrovni?

- **CSD19:** květen 2011: mezinárodní společenství se nedohodlo
- **Rio+20 (červen 2012):** snaha o politický impulz na celosvětové úrovni = chemické látky? Nebo jen „mezinárodní správa environmentálních záležitostí“ - international environmental governance

Kalendář jednání 2012

20-22 February UNEP Governing Council/Global Ministerial Environment Nairobi, Kenya

13-23 March 8th Meeting of the Chemicals Review Committee under the Rotterdam Convention Geneva, Switzerland

7-8 May 2012 SAICM QSP Executive Board meeting, Geneva

4-7 June GEF Governing Council, Washington DC, USA

27 June - 2 July Mercury Intergovernmental Negotiating Committee (INC-4), Punta del Este, Uruguay

23-27 July, 32nd Meeting of the Open-Ended Working Group of the Parties to the Montreal Protocol, Bangkok, Thailand

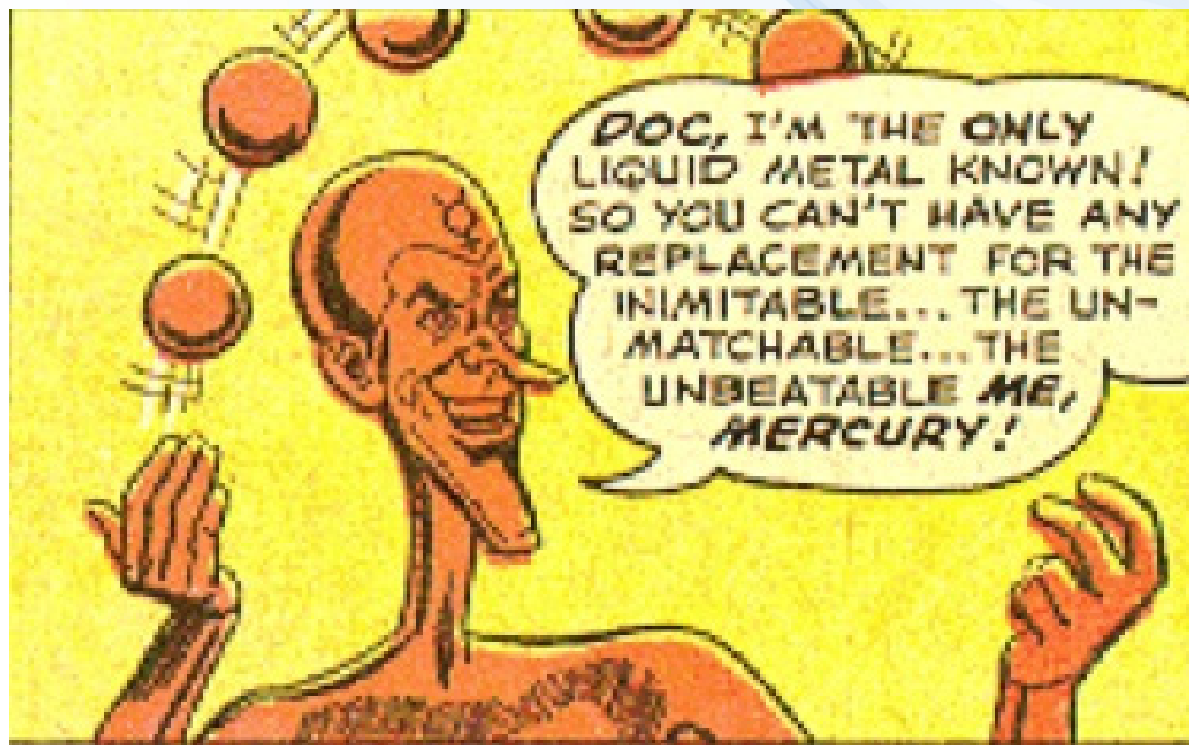
17-21 September 2012, 3rd session of the International Conference on Chemicals Management (ICCM3), Nairobi

15-19 October 2012, 8th meeting of the Persistent Organic Pollutants Review Committee under Stockholm Convention, Geneva

12-16 November 2012, 24th Meeting of the Parties to the Montreal Protocol, Geneva, Switzerland

Vznikající globální úmluva ke rtuti

Něco o rtuti

- **Rtuť a její sloučeniny (organické)** – neurotoxické – problém pro člověka, ekosystémy i zvířata ; kontaminace potravního koše – živočichové (ryby)
- Rtuť podléhá **dálkovému přenosu**, problém zejména emise ze spalování fosilních paliv a používání rtuti ve výrobcích + sopky ⇒ **potřeba omezit antropogenní emise na globální úrovni**
- Od roku 2001 zahájeno na úrovni UNEP hodnocení rtuti a jejích sloučenin
- Únor 2009 – **klíčové politické rozhodnutí**: UNEP GC 25/5 (za předsednictví ČR v Radě EU) vytvořit právně závazný nástroj na globální úrovni, který bude řešit nakládání se rtutí podél celého životního cyklu a omezí její antropogenní emise do životního prostředí

vyjednáváním je pověřen **Mezivládní vyjednávací výbor (INC)**

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

Něco o rtuti

Byro procesu – 2 osoby za region (CEE – ČR a Ruská federace)

25/5 (2009) – klíčové politické rozhodnutí – Předsednictví ČR v Radě EU návrhem nové globální úmluvy je pověřen Mezivládní vyjednávací výbor, který je svoláván na základě rozhodnutí ŘR UNEP 25/5 část III, odstavce 18-38 : **vyjednávací mandát**

Co má být obsaženo v úmluvě?

Mandát v rozhodnutí 25/5(odstavec 27 a) - i)

- (a) cíl(e) úmluvy
- (b) omezení dostupnosti rtuti a zvýšení kapacity pro její bezpečné ukládání v podmínkách šetrných k životnímu prostředí
- (c) opatření ke snížení poptávky po rtuti pro výrobky a průmyslové procesy
- (d) podmínky snížení mezinárodního obchodu se rtutí
- (e) opatření vedoucí ke snížení atmosférických emisí rtuti
- (f) procedury pro nakládání s odpadem obsahujícím rtuť a remediaci kontaminovaných míst
- (g) zvyšování povědomí a vědeckou výměnu informací
- (h) opatření pro budování kapacit a technickou a finanční pomoc s vědomím, že schopnost rozvojových zemí a zemí s ekonomikou v přechodu účinně implementovat některé právní závazky v rámci právního nástroje je závislá na možnosti budování kapacit a odpovídající technické a finanční pomoci
- (i) (mechanismus) dodržování úmluvy

Jednací kalendář

Časové omezení

Ukončit na 27. Zasedání Řídící Rady UNEP (únor 2013)

připravit text během 5 jednání INC

Logistické požadavky – minimálně 8 měsíců mezi jednáními

INC1 – 4. -10.červen 2010 - Stockholm

INC2 – 24.-29. leden 2011 – Chiba, Japonsko

INC3 – 31.10. – 4.11. 2011 – Nairobi, Keňa

INC4 – 25-29.6. 2012 – Punta del Este, Uruguay

INC5 – leden 2013? (místo ?)

Dip-Con: Conference plenipotentiaries – Japonsko – říjen 2013

Finanční náročnost - více 1.2 mil USD na 1 zasedání, Σ 12 mil USD

Ostatní – jednací řád INC, byro procesu, sekretariát procesu – UNEP

DTIE

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

Příprava na vyjednání

- **jednání byra**

logistika - časová + personální obsazení, kontaktní skupiny, přístup

- **regionální konzultace – všechny regiony**

většinou v průběhu září

CEE – 5-6.10.2011 – BRNO – účast 13 zemí regionu (4 EU, 9 mimo EU) – nezbytné pro přípravu na INC

- **vlastní INC - 1 týden**

500-600 osob; plénum + 6 kontaktních skupin – intenzivní jednání od 8 h ráno do nočních hodin

+ právní skupina: soudržnost a srozumitelnost textu, nesmí dělat politická rozhodnutí

- **faktory ovlivňující jednání v roce 2012**

jednací atmosféra – po Rio+20 a UNEP GC SS XII, před SAICM – ICCM3; pozice zemí a regionů – balíčkování témat; časový tlak

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

Dotazy?

Děkuji za pozornost!

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

MUNI
MASARYKIANA BRUNENSIS

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace tohoto předmětu je spolufinancována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace tohoto předmětu je spolufinancována
Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem
České republiky

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí